

Politične stranke so potrebne

Pri britanski založbi Routledge and Kegan Paul je izšla pred nedavnim knjiga z naslovom »Political Parties« (Politične stranke), katere avtor je dr. James Jupp. Dr. Jupp je Avstrelanec in univerzitetni profesor za politične in državoslovne vede. V svoji knjigi »Politične stranke« je strnil svoja spoznanja in razmišljanja o tako važnem pojavu moderne demokratične sveta, kot so politične stranke. Pri tem se ni omejil na Avstralijo in tudi ne samo na britanski Commonwealth, ampak je pritegnil v svoje primerjave ves svet.

Ceprav je knjiga sorazmerno drobna — šteje namreč samo 109 strani — je vsebinsko izredno bogata. Dr. Jupp do take mere obvlada svojo snov, da mu je zadostovalo tudi to malo število strani, da je mogel v polni meri prikazati in razčleniti vso problematiko političnih strank. V svoji knjigi obravnava različne strankarske politične sisteme, kot na primer dvostrankarski sistem, pri katerem spet loči goli dvostrankarski sistem, že utrjen v tradiciji, in bolj ali manj slučajno, začasno prevladovanje dveh strank, ki se borita za oblast; dalje obravnava mnogostrankarski sistem in sistem ene vladajoče in monopolne stranke totalitarnega tipa. Vmes pa je po njegovih definicijah še cela vrsta odtenkov.

Zanimivo je zlasti njegovo razločevanje med totalitarizmi oziroma totalitarističnimi strankami. Razlikuje namreč čisto totalitarne strankarske sisteme in takšne, kjer imajo edine vladajoče stranke samo določene totalitarne poteze, medtem ko se v drugih ločijo od čistih totalitarnih strank. Take razlike v presoji so po njegovem potrebne, če hočemo razumeti naravo nekaterih afriških enostrankarskih sistemov in tudi nekatere vzhodnoevropske komunistične stranke, v katerih se večkrat popolnoma menja vodstvo, v nasprotju s popolnoma totalitarnimi strankami, v katerih se vodstvo tudi po več desetletij ne menja, ker je onemogočena vsaka odkrita opozicija tako zunaj stranke kot v njej sami.

Dr. James Jupp v svoji knjigi tudi pobija precej razširjeno nerazpoloženje proti strankarskemu sistemu v demokratičnih državah. Pri tem poudarja, da bi brez večstrankarskega sistema ne mogli legalizirati modernih demokratičnih političnih sistemov in jim zagotoviti podpore državljanov. Stranke same po sebi niso zato niti dobre niti slabe, ampak enostavno potrebne. Od državljanov samih je odvisno, kako funkcionirajo in opravljajo svoje politične in demokratične naloge. Pri vsem tem pa avtor ne prikriva, da daje prednost dvostrankarskemu sistemu, kot je v navadi v anglo-saških deželah, in da je pri tem s srcem na strani laburističnih oziroma socialno-demokratičnih strank. To odkrito priznanje daje njegovi knjigi še večji značaj objektivnosti.

Pomen regulacijskega načrta za našo skupnost

Tržaški občinski svet bo v kratkem ponovno začel razpravljati o regulacijskem načrtu. Predmet razprave bodo zlasti pripombe deželnega urada za urbanistiko, ki med drugim zahteva, naj načrt predvideva večja nezazidljiva področja na tržaškem Krasu. V tej zvezi so nastali v nekaterih prizadetih tržaških krogih precejšnje polemike, ki so imele odmev tudi pri nekaterih slovenskih ljudeh, zlasti pri lastnikih zemlje.

Zato danes objavljamo sestavek našega sodelavca, ki načelno in praktično obravnava kočljivo in komplektno vprašanje regulacijskih načrtov, pri čemer upošteva zlasti splošne koristi naše slovenske skupnosti na tržaškem Krasu. S tem tudi v našem listu odpiramo pravo o regulacijskem načrtu z željo, da bi se je udeležili tudi drugi naši strokovnjaki in tisti, ki se za to vprašanje zanimajo.

Uredništvo

Polemike oziroma tudi molk okoli regulacijskih načrtov nam dajo jasno diagnozo o stanju, v katerem se nahaja naša zamejska skupnost. Odpor proti omejitvam, ki jih glede na gradbeno izkoriščanje prinašajo regulacijski načrti, ni omejen na kako maloštevilno skupino. To pomeni, da se tudi široke ljudske plasti ne zavedajo pomena, ki ga imajo regulacijski načrti ne samo za bodočo gospodarsko dejavnost, ampak tudi za bodočo socialno, narodno in krajinsko podobo ozemlja. Vzroki za tako stanje so prav gotovo v protislovjih, ki označujejo sedanjo dobo: kljub geslom, ki kličejo po razredni ali narodni solidarnosti, obrambi narodnega telesa itd., je malokje opaziti resnično skrb za usodo slovenske zamejske skupnosti. Ni se treba torej čuditi, če prihajajo na dan tako enostranski pogledi, ki zagovarjajo pravico do čisto svobodnega razpolaganja z zemljišči in ki ne kažejo potrebe, da bi se o problemih bodočega razvoja ozemlja razpravljalo na poglobljen in čim bolj objektivni ter kompetentni način. Gre torej za pojav razsredičenega gledanja na stvari, iz perspektive čiste osebne koristi, ki je še tako lepo dekorirane ideološke prevleke naših političnih strank in skupin ne morejo zakriti. Naše politične skupine se morajo končno spoprijeti z vprašanjem naše bodoče vloge v tem prostoru, sicer bomo še bolj odrinjeni od vplivanja na dogajanje. Vsaj takrat, ko gre za bodočo podobo krajev, v katerih živijo, bi morali biti Slovenci prvi, ki sedejo za mizo in si razčistijo poglede o odločitvah in stališčih, ki jih je treba sprejeti.

Z gonjo proti omejitvam gradbenih površin bi dosegli samo to, da bi na široko odprli vrata vdoru ljudi na tržaški Kras. Regulacijski načrt tržaške občine je predvideval naselitev 100.000 ljudi na področju med Sv. Križem in Bazovico, kar hoče deželno odborništvu za urbanistiko sedaj močno znižati. Kdor se zato zavzema za prvotni načrt, ta ho-

te ali nehote podpira lahkomišelnost prodajo slovenske zemlje, se zavzema za opustošenje kmetijske dejavnosti in krajinskih značilnosti, vse to pa bi prejudiciralo ne samo razvoj manjšine na šolskem področju, temveč tudi na gospodarskem.

ZA SKUPNE KORISTI

Lahkomiselno razpolaganje z denarjem še ni nikjer prineslo pozitivnih rezultatov. Naš up, da bomo znali zavzeti odgovornejšo stališče do teh problemov, bi ob vsej slepoti bilo utopično, če ne bi vedeli, da tičijo vzroki za tako stanje v osamljenosti, nepoučenosti in pomanjkanju diskusije, če ne bi vedeli, da je tako stanje posledica preteklih ideoloških razprtij in izživljanja v čisto ideološkem boju, ki je marsikomu vzel vero v prihodnost naše zamejske skupnosti. Vendar naš človek ni tako na psu, da bi vrgel puško v koruzo. Zbeganosti in vdoru posebnih interesov je pač treba zoperstaviti iskanje skupnih elementov. Pri tem pa je treba slednje znati izluščiti. Za obstoj naše zamejske skupnosti bo odločilnega in temeljnega pomena usmerjanje urbanistične politike in priprava regulacijskih načrtov. Da bi se pa o tem vprašanju lahko razpolagalo na odgovoren način, je potrebno, da ga izločimo iz dnevne politike. Delati bo treba podobno kot takrat, ko je šlo za ureditev statusa Slovenskega gledališča v Trstu. Prvi koraki so bili v tem oziru sicer storjeni, toda tu bo še dosti javnih razgovorov in diskusij, ki bodo osvetlile te probleme tudi širokim plastem naše skupnosti na čim bolj popoln in vsestranski način. Mogoče bo potem priti do veljavnejših konceptov in trdnjših temeljev za reševanje še ostalih odprtih vprašanj.

Če hočemo, da bo politika spet to, kar naj bi v skladu s svojim bistvom tudi res bila, t. j. reševanje skupnih zadev, bomo morali spet začeti daajti pobude, iskati novih poti in idej, morali se bomo soočiti z načinom našega življenja, znati pa bomo morali tudi dati prednost skupnim koristim in nadosebnim vrednotam. Brez tega bo z nami konec.

ODGOVORNOST, NE KAOS

Če bi res obveljalo stališče tistih, ki pravijo, da pomenijo regulacijski načrti takrat, ko omejujejo gradbene površine, razvrednotenje zemlje, potem bi morali sprejeti načelo, da je vinkulacija zemljišč v nezazidalne namene enaka razlastitvi in da je torej treba poskrbeti za odškodnino. V tem primeru bi grozila nevarnost, da preidejo ogromne površine v last občin ali države. Problem ni torej tako enostaven. Zaradi

(nadalj. na 4. strani)

Bo Nennijevem obisku v Beogradu

Uradni obisk italijanskega zunanjega ministra Pietra Nennija v Beogradu odpira novo pot v italijansko-jugoslovanskih odnosih. To med drugim potrjujejo izjave samega italijanskega državnika, ki se je iz sedne prestolnice vrnil očitno zadovoljen z opravljenim delom. Nenni je izjavil, da so odnosi med dvema državama naredili po tem obisku »kvalitetni skok«, pri čemer ni imel toliko v mislih vprašanj, ki zadevajo le oba partnerja, temveč posluš in zanimanje, ki ju jugoslovanski vodilni politični krogi kažejo za pobudo italijanske diplomacije za ureditev odprtih in spornih vprašanj v Evropi, zlasti za zagotovitev njene varnosti.

Priletni italijanski socialistični voditelj je kot zunanji minister razvil široko diplomatsko in politično akcijo, katere glavni cilj je, postopno porušiti pregrade, ki so v Evropi nastale v ozračju hladne vojne. To pa naj se zgodi ob upoštevanju stvarnega stanja, ob upoštevanju, da obstaja tako zahodna Evropa in njene skupne institucije, kot vzhodna Evropa, da pa je pri tem še vrsta nevtralnih in nevezanih evropskih držav, med katerimi zlasti Jugoslavija, ki je »med neangažiranimi državami najbolj angažirana«, kot je dobesedno dejal Nenni.

O problemu evropske varnosti bi morala po Nennijevi zamisli razpravljati posebna konferenca, na kateri naj poleg držav obeh taborov sodelujejo tudi nevtralne in nevrščene države, med temi zlasti Jugoslavija. Jugoslovanski minister za zunanje zadeve Tepavac in sam predsednik Tito sta z velikim zanimanjem poslušala Nennijeva izvajanja ter sta zagotovila, da bo Jugoslavija gotovo sodelovala na taki konferenci, če bo dobro in skrbno opravljena predhodna pripravljala dela.

Glede na dejstvo, da je v skupnem uradnem sporočilu poudarjeno, da bosta ministra ohranila stalne medsebojne stike, moramo sklepati, da se pripravlja skupna ita-

Novice po svetu

Preiskava zaradi umora dečka Ermanna Lavorinija v Viareggiu je še vedno v slepi ulici, vendar se je izkazalo, da so dečki, ki so zaprti, vse doslej strahotno lagali, ko so zapletali v umor razne odrasle. V glavnem gre za psihopate.

Belgijska televizija je prenehala oddajati prenose s kolesarske dirke po Italiji, odkar je bil belgijski kolesarski prvak Mercks izključen, ker je baje uporabljal mamila. Vedno bolj pa se utrjuje sum, da so mu mamilo podtaknili tisti, ki so hoteli zmago nekoga drugega, kar kaže na gnile razmere v italijanskem kolesarskem športu.

Degolizem s Pompidoujem

Z nepričakovano visokim odstotkom glasov je zmagal pri prvostopenjskih predsedniških volitvah v Franciji Georges Pompidou, De Gaullov naslednik kot vodja degolistov. Potrebne pa bodo še drugostopenjske volitve, pri katerih bo kandidiral proti njemu samo Poher. Pompidouju je zmaga že takorekoč zagotovljena.

Na vladi bo ostal torej degolizem brez De Gaulla.

Nepričakovano šibka se je izkazala francoska demokratična levica.

lijansko-jugoslovanska diplomatska akcija v pričakovanju sklicanja že omenjene evropske konference, kar predstavlja novost ne samo v zgodovini odnosov med tema državama, temveč predvsem novost v širšem evropskem smislu.

O strogo dvostranskih problemih sta obe strani z zadovoljstvom ugotovili, da se sodelovanje naravnost vzorno razvija, glede na dejstvo, da gre za državi z različnima družbenima redoma. Pri izboljšanju in poglobljanju medsebojnih odnosov odločilno prispeva zlasti na široko odprta meja, ki omogoča, da se skozi dnevno preliva množica ljudi iz obeh držav in da se krepi sodelovanje med obmejnimi prebivalstvom, pri čemer imata svojo posebno nalogo narodni manjšini tako v Italiji kot v Jugoslaviji.

Vladne krize zaradi razporoke ne bo

V italijanskem parlamentu se je zadnji čas razvnela diskusija o ločitvi zakona, v zvezi z njo pa so se pojavili glasovi, da bo prišlo do vladne krize, češ da krščanski demokrati ne bodo pristali na zakon, ki bi dovoljeval ločitv zakonov.

Kot je znano, je Italija ena zadnjih držav na svetu, ki še vedno ne dovoljuje svojim državljanom razporoke in vztraja tudi v pogledu zakonodaje pri religioznem načelu o nerazdružljivosti zakonske zveze. Toda tudi Italija, kjer so sicer družinske vezi že po tradiciji zelo trdne in upoštewane, se ni mogla izogniti vplivom novga časa, ki je prinesel tudi v tem pogledu novo pojmovanje, in tako je prišlo tudi v mnogih italijanskih zakonskih parih do razdora in do dejanske ločitve. To je v nemajhni meri pogojeno že od samih modernih razmer, v katerih uživajo ženske dejansko enakopravnost in zato niso pripravljene pasivno prenašati moževe nezvestobe ali njegove tiranije, pijančevanje itd. ali pa mu ostati ob strani kljub temu, da je morebiti zločinec in obsojen na dolgoletne zaporne kazni ter je nakopal njej in otrokom sramoto. Poleg tega so mnoge ženske v službah, zahajajo v družbo, se udeležujejo javnega življenja itd. ter so tako tudi same bolj proste, nenadzirane po možu in tako izpostavljene raznim skušnjavam, ki niso v prid zakonski zvestobi. Dejstvo je, da so na razporoki ženske še bolj zainteresirane kot moški.

Tako je prišlo v zadnjih desetletjih do stotisočev primerov dejanske ločitve brez pravne formule in do takoimenovanih »divjih zakonov« ali konkubinata, iz katerih so se rodili zaveda tudi otroci, ki kljub temu, da starša živita skupaj in dejansko sestavljata družinsko

REŠITEV ZA VISOKO CENO?

Predvidevanja v zadnji številki N. 1. so se v polni meri uresničila: Biafrski predsednik general Ojukwu ima zajete italijanske petrolejske tehnike za sopomagače napadavcev in okupatorjev Nigerijcev ter jih je vsaj formalno obsodil zaradi tega na smrt. V teku so hlastni poskusi, da bi jih rešili, kar se bo nedvomno posrečilo, če bo italijanska vlada pokazala več realističnega čuta kot vodstvo ENIja.

Po najnovejših poročilih je baje Ojukwu sklenil italijanske ujetnike izpustiti. Ni še znano, kakšno politično ali materialno odkupnino je plačala Italija za to. Vsekakor je morala poslati v Biafro na pogajanja enega svojih državnih podtajnikov, kar pomeni polovično priznanje biafrske neodvisnosti.

skupnost, ne veljajo za zakonske in morajo nositi brez svoje krivde za to hude posledice (znano je, kako groteskne situacije nastajajo iz tega, npr. v pogledu pravice do imena, dediščine, itd. Dogaja se namreč, da nosijo ime moža, ki ga je žena zapustila, otroci, ki jih je imela ta potem z drugim moškim, ne morejo pa nositi imena njenega moža otroci, ki jih je imel on z drugo žensko, in da ima pravico do dediščine po možu žena, ki ne živi več z njim in je šla morebiti živeti z drugim, ne pa ženska, s katero je mož dejansko dolga leta živel in mu je bila zvesta ter mu rodila otroke, skrbela zanj v boleznih itd.)

Vseh teh hudih problemov, ki so se začeli kopičiti, demokratične italijanske stranke, ki odgovorno zastopajo ljudstvo v parlamentu, niso mogle več ignorirati in tako je bil izdelan osnutek zakona o razporoki, o katerem zdaj razpravlja parlament. Vodstvo krščanske demokracije je sicer sklenilo, da bo stranka kot celota nastopila proti temu zakonskemu predlogu, vendar pa se mu bo upirala na demokratičen način, ne da bi ga skušala preprečiti z obstrukcijo v parlamentu. Kljub zahtevi nekaterih krščansko-demokratskih politikov (npr. Gonella) je vodstvo krščansko-demokratske stranke tudi sklenilo, da ne bo povzročilo vladne krize zaradi razporoke, kar pomeni, da bo pristalo na zakon o razporoki, če bo dobil v parlamentu večino (kot zdaj kaže).

Nekateri nasprotniki razporoke se sklicujejo na ustavo in na konkordat, toda pri tem pozabljajo, da zakon o razporoki ni in ne more biti nekako nasprotje zakramentu sv. zakona, kajti tega ne more razveljaviti. Če sta bivša zakonca verna katoličana, se pač ne bosta več poročila, tudi če bosta zakonito (civilno) ločena. Še vedno bosta odgovorna Cerkvi in svoji vesti. Kdor pa ni veren, pa mu niti Cerkev niti zakon ne more preprečiti, da ne bi sklenil nove zakonske ali nelegalne zveze, bodisi po zakoniti razporoki ali brez nje.

Namen zakona o razporoki je torej le ta, da uredi civilno stanje ljudi, ki se hočejo ločiti, in njihovih otrok, ne da bi se spuščal v religiozno tolmačenje zakona, ki je pridržano Cerkvi. Upoštevati je pač treba, da je tudi v Italiji mnogo ljudi, ki se v pogledu zakona ne čutijo vezane po katoliškem pojmovanju nerazdružljivosti zakonske zveze.

Novice po svetu

E. Cuyler Hammon, podpredsednik Ameriške družbe proti raku, je z obsežno anketo, ki je zajela okrog 80.000 ljudi v teku 6 let, ugotovil, da umre med tistimi, ki spijo po deset in več ur na dan, dvakrat več ljudi od srčne in možganske kapi kakor med tistimi, ki spijo samo sedem ur.

V Ljubljani je umrl dr. Julij Felaher, doma s Koroškega, ustanovitelj Kluba koroških študentov v Ljubljani in podpornik koroških študentov ter koroških ustanov, zlasti vaških knjižnic. Bil je zelo znana in priljubljena osebnost.

Pisma uredništvu

Spoštovani g. urednik Novega Lista,

prebral sem članek »Čuden duhovnik v Naborjetu«, ki ga je objavil Vaš list. Z velikim in boleznim začudenjem sem opazil več netočnih trditve, nekaj pa jih je celo lažnih. Zato Vas vridno in živo naprošam, da po obstoječih predpisih objavite naslednji popravek, ki sem ga kot župnik v Naborjetu dolžan zahtevati in do katerega imam tudi pravico:

Najprej o netočnostih:

1. tisto nedeljo ni bil 3. maj, temveč 4.;
2. se ni poročil »nekdo« z nevesto iz tiste vasi, temveč sta bili dve poroki hkrati, z istim obredom, med redno nedeljsko mašo; en par je bil mešanega jezika, drugi pa italijanskega;
3. poročnega obreda in maše ni opravil župnik, ampak duhovnik Umberto Bittolo, ki je stric italijanskega ženina.

Poglejmo sedaj lažne trditve:

1. Župnik v Naborjetu ni »prekinil« pevcev; dopustil je, da so delali, kar so hoteli;

2. ni res, da bi župnik v Naborjetu posvaril pevce, naj ne pridejo več pet v naborjetsko cerkev, ker so peli slovenski, kot je jasno in izrečno receno v Novem listu. Kako bi mogel kaj takega narediti, če sem jim sam dovolil peti! To lahko potrdi zenin, g. Sosič, ki je povabil pevce. To nadalje lahko izpričajo različni ljudje iz župnije, kar so pripravljene potrditi tudi pred sodiščem, če podpisani ne bo prejel od ukljanskih pevcev oprostnega pisma.

Za italijansko, latinsko in nemško petje bi bil zadostoval naborjetski zbor. Ukljanski zbor je bil povabljen, da bi ugledli upravičeni želji gospoda Sosiča, naj bi pel slovenski.

Ravnanje naborjetskega župnika je v zvezi z dejstvom, da se ukljanski pevci niso držali dogovorov med župnikom in g. Sosičem. Ti dogovori so bili jasno obrazloženi predstavniku ukljanskega zbora; dogovorjeno je namreč bilo, da bo zbor pel samo ob darovanju in obhajilu, kot je v naborjetski cerkvi ustavljena navada za vse, in sicer zaradi spoštovanja načela pravičnosti in enakosti. Dogovorili smo se, da bo ena pesem slovenska, ena pa italijanska ali latinska v znak spoštovanja do drugega poročnega para. Župnik pa bi ne odprl ust, četudi bi obe pesmi bili slovenski, a samo ob darovanju in obhajilu. Toda ukljanski pevci so prekinili mašnika ob vstopu in celo med samim poročnim obredom. Če imajo tako navado v Ukvah, nimam kaj pripomniti, a v Naborjetu obstaja župnijski pastoralni svet, ki ga je demokratično izvolilo vse prebivalstvo. Ta je tudi pristojen za vse, kar zadeva versko življenje v župnji. Naborjetski župnik se vestno drži vsega, kar sklene ta svet, in ne vsiljuje svojevoljno ničesar.

Gospod urednik, kadar ste kamorkoli vabljeni, h kaki slovesnosti ali podobnemu slavlju, morda zahtevate, da bi vsilili svoje navade, svoje običaje, čeprav bi te bile lepe in svete? Ali se raje ne prilagodite navadam in običajem kraja, kamor ste povabljeni, kot zahteva olika in v našem primeru prav zaradi »mirnega sožitja med različnimi narodnostmi«?

Za svojo osebo mislim, da sem že dokazal, kako znam praktično izvajati duha enciklike »Pacem in terris«; ko sem pred tremi leti prišel v Naborjet, nisem znal niti ene nemške besede, medtem ko je vsaj tretjina naborjetskih faranov nemškega jezika. Takoj sem se začel učiti nemški in sem že začel pridigati v tem jeziku. Dovolite, da Vam tudi omenim, da poznam in govorim francoski in angleški ter da imam nekaj osnovnega znanja španskega jezika. Zato mislim, da nisem tako »čuden«, kot je o meni receno v naslovu članka, objavljenega v Vašem tedniku.

V pričakovanju, da bom ta popravek našel v prihodnji številki Novega lista, Vas pozdravljam s spoštovanjem.

Ariedo Jogna — župnik v Naborjetu

Rade volje objavljamo popravek, ki nam ga je poslal naborjetski župnik Ariedo Jogna. Takoj pa pripominjamo, da se mu ni bilo treba sklicevati na obstoječe predpise o tisku, kajti prav po teh predpisih bi popravka ne bili dolžni objaviti. Popravek je namreč mnogo daljši od »inkriminiranega« članka v našem listu.

Ker nam je župnik hkrati dostavil tudi prepis italijanskega prevoda članka, moramo žal ugotoviti, da je prevod na nekaterih mestih bistveno spremenil člankovo vsebino, kar je najbrž župniku dalo povod za tako piker odgovor.

Obisk v Dachauu

Kot dopolnilo k obisku katoliške cerkve sv. Klare v Münchenu je sledil obisk nekdanjega zloglasnega koncentracijskega taborišča Dachau pri Münchenu.

Dachau leži kakih 30 km vzhodno od Münchena, sredi prostrane ravnine. Pot iz mesta in predmestij vodi skozi prijeten gozdic, danes ze prepleten s pocitniškimi hišicami, tako da ne moreš verjeti, da so tisoči posvetili to cesto s svojim nečloveškim trpljenjem. Danes ožarja to pokrajino zlato pomladno sonce, iz zemlje kipi nova pomladna rast, vse je v nekem veseljem razpoloženju, kakor je bilo najbrž tudi v letih groze. Nad vhodnimi vrati taborišča, ki leži na južni strani mesta Dachau, stoji sicer pomemben napis, ki pa dobiva tu svoj pošastno groteskni pomen: ARBEIT MACHT FREI - DELO OSVOBAJA.

Potem ko se človek vrača iz taborišča, ko je videl in podozivel vse grozote, se vprasa, ali je mogla te besede na ta kraj groze, obupa in smrti zapisati normalna človeška roka? To je za zdrav razum absolutno nemogoče. Največja tragedija človeštva je res menda v tem, da se vedno spet najdejo taki, ki človeške ideale izdajo, in njih vrednote zlorabijo za najhujše okrutnosti.

Koncentracijsko taborišče Dachau je bilo kot prvo nemško koncentracijsko taborišče ustanovljeno 2. marca 1933 na kraju municijske tovarne poleg mesta Dachau. V njem so »izolirali« politične nasprotnike, duhovnike in takojimovane »nezazelenne elemente« kot sovražnike nacionalsocialistične države. Že leta 1937 se je pokazalo taborišče, dotlej zgrajeno za 5000 pripornikov, za premajhno in so ga razširili. Od leta 1933. do 1945. do konca vojne, je bilo tu vpisanih preko 206.000 pripornikov, povsem neznano je pa število na tisoče prehodnih, ki so jih mimogrede namestili v Dachau.

Taborišče je obdano z nekaj metri visokim zidom, nad katerim je vodila z elektriko nabita žica, kar je docela onemogočalo pobeg. Zarometi so ponoči razsvetljevali taborišče v stražnih stĺpkih mitraljezi!

V taborišču je bilo 30 stanovanjskih barak, te so danes porušene, razen ene, ki je ostala v opomin živim. Vsaka je bila razdeljena v štiri »štube«, vsaka »štuba« je imela svoj dnevni in spalni prostor. Dve »štubi« sta imeli eno skupno umivalnico in stranišče, to je za 104 pripornike, ker je bilo v vsaki »štubi« nameščenih 52 pripornikov, v baraki pa skupno 208. Med vojno, ko se je nacistični teror razširil nad vso Evropo in so prihajali transporti z vseh strani kontinenta, so natrpali v posamezne barake do 1.600 pripornikov. Ali si je sploh moč predstavljati kakšne zdravstvene in higijenske razmere so vladale v taborišču?

Kako se je odvijalo življenje v taborišču? Vsako jutro in vsak večer so se morali pojaviti

vsii priporniki na »apel« prostoru; o tem pričajo številne slike, razstavljene v muzeju, ki je nameščen v prejšnjih upravnih prostorih taborišča. Zbudili so jih ob petih in jih spodili v umivalnice, kjer so se zapovrstjo umili in opravili svoje potrebe, vse v rekordnem času. Saj so ob 6. uri že morale biti pospravljene vse postelje-pogradi v 3. nadstropju, osnazene vse barake in nosači so morali že prinesiti iz kuhinje v kotlih »jutranjo kavo«, če se žlobodra, ki so jo dajali, mogla tako imenovati.

Na prostoru za »apel« (šetlje) so morali stati priporniki od 6. do 6.45 ure; skupno se je tu zbralo zadnja leta dnevno 12 do 14.000 ljudi, ker so medtem en del že poslali na prisilno delo, ostalih 8 do 10.000 pripornikov je pa bolnih ležalžož v bolniških revirjih. Spet je zatulila sirena in sledilo je povelje: formirati »delovne komande«. Pri gneči, ki je nastala, so SS-ovci ali kapoti, spet, kot pri vstajenju in umivanju, suvali in pretepali ljudi, če se niso hitro znašli. Nato so dolge kolone korakale na delo skozi glavna vrata, nad katerimi je visel onemljen napis: Arbeit macht frei — delo osvobaja, v porog vsem trpečim in preganjanim, pa tudi skozi zadnja vrata taborišča, ki so vodila na taboriščne nasade.

Po težkem celodnevnem delu v tovarnah ali na plantažah je sledil ob 18. uri večerni apel, ki je trajal eno, dve, tri pa tudi več ur, kakor se je zazdelo poveljniku, da mora kaznovati pripornike. Medtem se je tisto bore malo »večerje« shladilo. Nato so spet zatulile sirene, pozimi ob devetih, poleti ob desetih in to je pomenilo: vsi na ležišča. Če se je kak pripornik po tej sireni pojavil zunaj barake, so ga neusmiljeno ustrelili. Luč je morala ugasniti in zavladati je morala popolna tišina.

To je bil »normalni« dan v taborišču, nekateri dnevi pa so bili mnogo bolj grozotni. Saj si za najmanjši prestopok dobil kazni. Kazni so bile najrazličnejše, tako: ure dolgo nepremično stati, včasih nag sredi dvorišča ob vsakem vremenu, bičanje, obešenje za roke ali noge, in slično. Morda so bile najhujše kazni najrazličnejši preizkusi na ljudeh, ki so se mnogokrat končali s smrtjo.

Nešteto slik v muzeju priča o vseh teh grozodejstvih, kjer so zamenjali ljudi s poizkusnimi zajčki. Pri tem ni pozabiti strahotne lakote, ki je vladala v taborišču in je pripeljala ljudi do tega, da so pobirali med odpadki gnile krompirjeve lupine in druge odrezke tudi že pokvarjenih živil. Ni čuda, da je število bolnih nezadržno naraščalo.

Kako so ravnali z bolniki, je drugo sramotno poglavje taborišča. Že normalni življenjski pogoji v barakah so bili tako katastrofalni, da je ob osvoboditvi nad polovico barak spadalo med »bolniške revirje«. Kakšen pekel je vladal med bolniki, si je težko moč predstaviti.

(dalje)

Zborovanje komunističnih partij v Moskvi

V Moskvi se je začelo 5. t. m. zborovanje komunističnih strank. Udeležuje se ga 72 strank, odsotne pa so komunistične stranke Kitajske, Albanije, Jugoslavije, Severne Koreje in Severnega Vietnama (kljub temu, da Rusija zelo pomaga Vietnamu z orožjem

za gverilce in z gospodarsko pomočjo), in še nekatere druge. Vseh komunističnih partij na svetu je 96.

Zelo mrzlo sta bili sprejeti na letališču v Moskvi delegaciji italijanske in romunske partije, ki sta med tistimi, ki še niso prelomile z Moskvo, najbolj kritični do nje, zlasti po sovjetskem vdoru na Češkoslovaško.

Zborovanja komunističnih partij v Moskvi so pripravljali štiri leta. Namen zborovanja je predvsem ta, da bi na njem potrdili rusko doktrino »omejene suverenosti« v prid intervencije Rusov za stvar socializma, to je za sovjetske imperialistične interese, in da bi obsodili kitajsko partijo in državno vodstvo, hkrati pa določili nove smernice za prodiranje tistega »komunizma«, ki ga nadzoruje Moskva, na Zahod in med narode po ostalem svetu.

Zato ne bomo z njegovimi trditvami polemizirali. V članku je bilo receno, da je župnik ukljanske pevce »oštel, ker so peli slovenski«, medtem ko sedaj pojasnuje, da je tako ravnal, ker so kljub dogovorom peli ne samo ob darovanju in obhajilu, temveč tudi ob vstopu in med samim poročnim obredom. Formalno ima prav, kajti »pacta sunt severanda«, vendar bi lahko vzel za dobro tudi drugi izrek, ki pravi »melius abundare quam deficere«.

Vsekakor mu čestitamo za pastoralni svet in za njegov trud pri učenju nemškega jezika. Glede na dejstvo, da ima izreden talent za jezike, pa bi mu pripočeli, naj se začne učiti še slovenski, kar bi mu gotovo koristilo v dušnem pastirstvu v samem Naborjetu in hkrati omogočilo, da bi bral v izvornem besedilu, kar se o njem piše. D. L.

S Tržaškega

Novi izvršni odbor Slovenske skupnosti

Pod predsedstvom Mateja Poštovana je v petek, 30. maja, nadaljeval svojo redno sejo svet Slovenske skupnosti. Na dnevnem redu je bila izvolitev izvršnega odbora Slov. skupnosti, ki ga po novem statutu sestavljajo politični tajnik in štirje referenti. Po dolgi razpravi, med katero so obrazložili svoja stališča predstavniki SLG, SKSZ in SNOS, je bil z veliko večino glasov izvoljen novi izvršni odbor v naslednji sestavi: politični tajnik je Drago Štoka, deželni svetovavec; referent za stike z javnostjo je Teofil Simčič, bivši dolgoletni tržaški občinski svetovavec; referent za tisk Saša Rudolf, bivši pokrajinski odbornik; referent za organizacijska vprašanja je Rafko Dolhar, tržaški občinski svetovavec; referent za finančna vprašanja pa je Drago Legiša, župan v Nabrežini.

Kot je razvidno iz sestave izvršnega odbora, je v svetu prevladalo mišljenje, naj vodstvo skupne politične organizacije prevzamejo sedanji izvoljeni predstavniki ali ljudje, ki so v preteklosti zavzemali kot izvoljeni predstavniki mesta v krajevnih upravah.

VZAJEMNOST SLOV. SKUPNOSTI

V petek, 6. t. m., dopoldne je obiskala delavce, ki so v znak protesta zasedli ladjedelnico Sv. Marka, delegacija Slovenske skupnosti. Sestavljali so jo politični tajnik Drago Štoka in člana izvršnega odbora Legiša ter Rudolf. Delegacija je izrazila vzajemnost z upravičenimi zahtevami delavcev, ki imajo namen s svojo akcijo opozoriti javnost na svoje probleme in hkrati na-

rediti konec premajhni prizadevnosti odgovornih krogov za usodo tržaških ladjedelnic, ki so že po tradiciji osnova tržaške industrije.

STAVKA SINDIKATA SLOVENSKE ŠOLE V TRSTU

Ker prosvetno ministrstvo še ni sprejelo zahtev slovenskih šolnikov ob stavki 20. februarja tega leta, ker ni raztegnilo zakonov Bellisario na slovenske šole; ker ni uredilo pravnega in službenega položaja šolnikov; ker ni rešilo vprašanja nestalnih profesorjev niti vseh ostalih splošnih vprašanj, zaradi katerih stavkajo tudi sorodne italijanske sindikalne organizacije, je Sindikat slovenske šole na svoji seji 27. 5. t. l. sklenil, da bo stopil v stavkovno gibanje ob zaključku letošnjega šolskega leta.

Potek stavkovnega gibanja:

1. Do 12. junija naj se vsi profesorji na vseh srednjih šolah vzdržijo ocenjevalnih konferenc. O-

pozarjamo, da noben zakonski predpis na zahteva, da mora profesor že pred 12. junijem izpolniti redovalnico, še več v duhu zakona mora ocene predlagati sam predmetni profesor na razredni profesorski seji, le ta o njih razpravlja in jih določa

2. Dne 13. in 14. junija bodo stavkali profesorji in ravnatelji vseh višjih srednjih šol.

3.-13. junija bodo stavkali profesorji in ravnatelji vseh težjih srednjih šol.

4.-16. junija bodo stavkali samo profesorji italijanščine na nižjih srednjih šolah.

5.-17. junija bodo stavkali profesorji slovenščine in ravnatelji vseh nižjih srednjih šol.

6.-18. junija bodo stavkali profesorji tujega jezika na nižjih srednjih šolah.

7.-19. junija bodo stavkali profesorji matematike na nižjih srednjih šolah.

8.-20. junija bodo stavkali profesorji latinščine na nižjih srednjih šolah.

9.-21. junija bodo stavkali profesorji likovne vzgoje, telesne vzgoje, tehnične vzgoje in verouka.

Sindikat še posebej obvešča kolege letne suplente inčasne suplente, da ne bodo izgubili pravice do plače poletje, če se udeležijo stavke, kajti po razsodbi kasacijskega sodišča se stavka ne šteje za samovoljno odsotnost.

Ravnateljem na slovenskih srednjih šolah priporočamo, da se drže zakonskih predpisov in naj ne kratijo pravic slovenskim profesorjem do stavke kot ne delajo njihovi stanovski kolegi na italijanskih šolah, sicer bomo objavili njihova imena v časopisju.

ODBOR SINDIKATA

Pomen regulacijskega načrta

(Nadalj. s 1. str.)

tega se nam zdi bolj smotrna teza, ki jo je zavzelo ustavno sodišče z razsodbo št. 55, da zemljiška posest sama po sebi ne daje pravice do odškodnine. Povečana vrednost, torej tista, ki presega vloženi kapital s strani lastnika in izboljšave, ki jih je slednji dosegel s svojim delom, je torej sad urbanizacije, vodovodov itd. Sicer bi odprli vrata samo enostranskemu izkoriščanju prostora in dispriminirali vse ostale dejavnosti.

Če bi torej obveljal princip zgolj utilitarističnega in popolno svobodnega razpolaganja z osebno lastnino, bi torej tudi kulturniki in publicisti lahko mirno rekli, da

nima smisla, ukvarjati se z resnim kulturnim delom, in bi svojo pozornost posvetili raje donosnejšemu delu npr. pisanju pornografije. Pravica do popolnoma svobodnega razpolaganja z osebno lastnino, naj si bo to zemlja posestnika ali pero kulturnika, nas bi peljala v popoln kaos. Meje, ki jih človeštvo postavlja lastnini, so nadosebne narave in so vir napisanih in nenapisanih moralnih zakonov, na katerih sloni življenje ljudi v skupnosti.

Bolj smotno bi torej bilo, da bi našo pozornost usmerili na vprašanja, ki so v zvezi z ohranitvijo narodne strnjjenosti na tržaškem Krasu, da bi skušali ne samo ohraniti, ampak tudi okrepiti kmetijstvo, ki je edina skoraj stoo odstotna slovenska gospodarska dejavnost, se še močneje vključiti v terciarne dejavnosti (mnogo premalo je Slovencev, ki se poslužujejo denarnih prispevkov, ki jih nudijo deželni zakoni za razvoj turistične, obrtniške ali pa kmetijske dejavnosti.) Prodaja zemlje bi ne menjala položaja, v katerem se nahajamo, za katerega je značilno pasivno čakanje in pomanjkanje iniciativnosti in organiziranosti. Diletantskih razmer pa ne bomo mogli pomagati odpravljati s podpiranjem komodnosti in lahkomiselnosti. Predimenzionirati na tak način problem omejitev gradbenih površin kaže na drugi strani, da smo daleč od socialne odgovornosti in psihološke zrelosti, ki bi jo morala pokazati skupnost na tako izpostavljenem ozemlju. Naj nam bo torej diskusija o regulacijskih načrtih hkrati tudi sredstvo za vzpostavljanje in razvijanje bolj uravnotežene zamejske slovenske skupnosti.

Ladjedelnica Sv. Marka zasedena

Delavci ladjedelnice Sv. Marka so v sredo, 4. t. m., zasedli prostore tovarne. Ustanovili so poseben odbor, ki je prevzel nadzorstvo nad vsemi tovarniškimi napravami in ki skrbi za redni potek protestne manifestacije. Delavci namreč negativno ocenjujejo razgovore, ki so bili na pristojnem ministrstvu v Rimu, ter trdijo, da niso prejeli stvarnih zagotovil in trdnih jamstev za nemoteno nadaljnje delo v ladjedelnici. Pri tem se sklicujejo na sklepe medministrskega odbora za gospodarsko načrtovanje v

oktobru 1968, po katerih je bil ladjedelnici zagotovljen nadaljnji obstoj, medtem ko se zdi, da hočejo odgovorni dejavniki zdaj prejšnje sklepe izvodeti.

Sindikalni predstavniki so te dni ponovno odšli na razgovor v Rim, da se skuša najti zadovoljiva rešitev spornega vprašanja.

Delavce v zasedeni ladjedelnici so medtem obiskala predstavništva številnih političnih organizacij in krajevnih ustanov, ki so jim izrazila vso svojo solidarnost in obljubila posredovanje na pristojnih mestih.

BCIKB

BANCA DI CREDITO DI TRIESTE

S. P. A.

TRŽAŠKA KREDITNA BANKA

GLAVNICA LIR 600.000.000 - VPLAČANIH LIR 300.000.000

TRST - ULICA FABIO FILZI ST. 10

TEL. ST. 38-101, 38-045

BRZOJAVNI NASLOV: BANKRED

—0—

KRAJINSKA ZAŠČITA V NABREŽINSKI OBČINI

Pokrajinska komisija za zaščito naravnih lepot je na seji z dne 13. februarja 1969 sklenila uvesti krajinsko zaščito nad obširnim področjem devinsko-nabrežinske občine. Zapisnik omenjene seje si lahko vsakdo ogleda na občinski oglasni deski ali v občinskem tajništvu. Določen je rok treh mesecev za morebitne ugovore in pripombe.

Doberdob:

ZA PROTO-SINHROTRON

Kandidatura Doberdoba za protosinhrotron prihaja vedno bolj v ospredje. Po ogledu in skoraj enotnem pristanku mednarodnih strokovnjakov za zgradbo največje jedrske centrale na našem Krasu, je sedaj precej odvisno od rimske vlade, kako bo znala pridobiti še druge činitelje za uresnižitve velikopoteznega načrta.

Senator Merzagora, ki je predsednik odbora za zgradnjo protosinhrotrona v Doberdobi, je posredoval pri predsedniku Saragatu, da bi se tudi italijanska vlada z vso vnemo zavzela pri mednarodnem odboru in pri drugih vladah, da pride do udeležitve jedrskega naselja, ki bo največje na svetu in ki bo vsej deželi baje prineslo največje gospodarske dobrine.

Ponavljamo pa, da je še vedno odprto vprašanje, kako in v koliko bo pri tem zavarovana naša etnična skupina na doberdobski planoti.

SLIKARSKA RAZSTAVA

V nedeljo, 1. junija dopoldne je bila odprta v razstavnih dvoranah »Pro loco«, na Verdijevem korzu v galeriji, osebna razstava našega mladega umetnika Vladimirja Klanjščka.

Slikar ima šele 25 let. Rojen je bil na Valeriju v Steverjanu. Dovršil je slovensko učiteljsko šolo v Gorici. Sedaj študira na višji umetnostni šoli v Ljubljani. Nadarjenost za slikanje je imel že zgodaj, o čemer pričča tudi vrsta njegovih del in najrazličnejših risb.

Na svoji prvi umetniški razstavi se Klanjšček predstavi s kakimi štiridesetimi slikami, ki kažejo razne načine umetnikovega izraza in smeri. Ne zadovoljuje se z enotno tehniko in obliko; išče še svojo pot, a kaže že tudi lastno izvirnost. V razširjeni barvitosti kaže že tudi lastno izvirnost. V razširjeni barvitosti kaže zlasti domače briške motive s precejšnjo fantazijo. Razstava bo odprta do 15. junija.

100-letnica briškega tabora

V nedeljo, 1. junija, so praznovali naši briški sosede dvojno slavo: 100-letnico briškega tabora pod Dobrovim na Reki in praznik češenj.

Cenijo, da se je zbralo k razgibanim slovesnostim in k folklornim nastopom okrog 10.000 ljudi. Pripravljali odbor pod vodstvom ravnatelja osnovne šole Petra Žigona je imel polne roke dela, da je spored tako brezhibno potekel.

Pisatelj Bevk je ob deseti uri govoril o veličastju in pomenu briškega tabora za razvoj in obstoj narodne zavesti v briških srcih. Nastopili so tudi združeni pevski zbori s Krasa, Vipave in Brd, razni okteti, ki so ob spremljavi godbe ljudske milice prepevali taborske udarne pesmi. Izkazale so se tudi razne folklorne skupine s svojimi posebnostmi, med temi tudi skupine iz Tarčenta, Repentabra, Bohinja, Ljubljane. Višek pa je bil briški folklorni sprevod, ki je prikazoval briške češnje od drevesa do trga v razvoju zadnjih desetletij.

Za to taborsko in češnjevo proslavo je izdelal pripravljali odbor tudi lepo knjižico s prispevki prof. Mrevljeta, ravnatelja Maru-

šiča in Ludvika Zorzuta. Dobro bi bilo tudi bolj poudariti osebnost mož, ki so imeli pri taboru največ zasluga: deželnega poslanca Žigona, poslanca Josipa Tonkliča in takratnega župana v Kojškem Franca Cukjatiča.

Pri taborski proslavi je bila tudi razstava kmetijskega orodja in slik petih tekmovalcev »ex tempore«.

Koncert pevskih zborov in ljudsko rajanje na Križadi sta zaključili ta briški spominski dan.

DRAŽJI SLADKOR

Pokrajinski odbor za cene je pod vodstvom predsednika, goriškega prefekta Pietrostefana do ločil novo ceno sladkorja proste cone na 130 lir za kilogram. Doslej so ga prodajali po 118 lir. Nova cena, ki je stopila v veljavo 20. maja, bo trajala vse leto 1969 za kontingent sladkorja v izvozu 20.600 stotov.

Za novo ceno so se potegovali predvsem trgovci na debelo, češ da so morali pri stari ceni še sami kaj utrpeli.

OBVESTILO

Ravnateljstvo Nižje srednje šole v Gorici vabi starše dijakov, ki obiskujejo tretje razrede te šole, na sestanek, ki bo v nedeljo, 8. junija, ob 10.30 v šoli, ul. Randaccio 10.

Iz Goriške

Nadžkofov jubilej

V torek, 3. junija, je praznoval goriški nadškof msgr. Cocolin srebrni jubilej mašniškega posvečenja. Msgr. Cocolina je posvetil nadškof Margotti dne 3. junija 1944 v goriški baziliki Srca Jezusovega; z njim vred je bilo posvečenih še 26 drugih novomašnikov. Med temi je tudi letošnji srebrnomašnik prof. Dragotin Butkovič, župnik v Rupi; osem jih je v Jugoslaviji, osem v Trstu.

V ponedeljek je nadškof jubilant somaševal s skoro vsemi svojimi sošolci v svetišču Materne božje na Vejni nad Barkovljami.

Gospodu nadškofu in vsem srebrnomašnikom, zlasti našim rojakom, pošiljamo spoštljive čestitke.

-0-

POKRAJINSKA ZGUBA

Dne 30. maja so goriški pokrajinski svetovavci razpravljali o letošnjem proračunu. Pravzaprav so le ugotovili, da izkazuje letošnji proračun zopet velik primanjkljaj, in sicer 750 milijonov lir. Če prištejemo to vsoto k primanjkljajem prejšnjih let, dobimo kar 4700 milijonov zgube.

Razumljivo je, da so se začeli svetovavci prerekati, odkod tolikšen primanjkljaj. Finančni odbornik Peressin je skušal pojasniti, da je kriva vlada, ki je goriški pokrajini obljubila pomoč, a ni dala, razen rednih podpor, niti lire za kritje zgub. Dodal je tudi, da gredo visoki milijoni za redne upravne stroške in da ne ostane nič za investicije. Res je, da je na pokrajini preveč uradništva. Zato bo še zanimiva razprava na ponedeljkovi seji.

Rupa: POROKA

Z veseljem zapišemo to pot, da smo imeli v nedeljo, 1. junija, poroko v naši cerkvi. Zakonsko zvestobo sta si obljubila nevesta Nuška Ožbot iz naše vasi in ženin Rudi Volk s sosedne Peči. Pri poročni maši je ubrano prepeval cerkveni zbor Rupa-Peč. Zenin je doma v ugledni družini, nevesta je pa že več let vztrajna pevka pri našem zboru. Zato čuti pevski zbor še za posebno dolžnost, da izreka novoporočencema iskrena voščila na novi življenjski poti.

S sosedne strani:

SPOMINSKA SLAVNOST

V nedeljo, 15. junija, bodo odkrili na pobudo kluba starih goriških študentov spominsko ploščo skladatelju Ivanu Laharnarju na Šentviški gori.

Plošča je vzdana na skladateljevi rojstni hiši. Laharnar (1866-1944) se je rodil v kmečki hiši. Že v mladih letih je kazal veliko glasbeno nadarjenost. Pozneje se je sam izpopolnjeval. Izdal je več zbirk cerkvenih in svetnih skladb in je postal eden izmed najbolj bogatih primorskih glasbenih ustvarjalcev.

Spominska slavnost bo ob vsakem vremenu ob 16. uri. Začela se bo s pozdravnim nagovorom klubovega predsednika Frana Gorkiča, osrednji govor bo pa imel tržaški glasbenik dr. Zorko Harej. Nastopili bodo tudi domači pevski zbor, šolska mladina z recitacijami in petjem in drugi govorniki.

Vabljeni so tudi drugi pevski zbori, ki se lahko poljubno prijavijo pri prirediteljih za nastop.

Dostavljamo, da je najlažji prihod z avtomobili s Slapa ob Idriji. Dohod bo izmenoma enosmeren. Na razpolago so gostišča in parkirni prostori.

Klub starih goriških študentov pripravlja še spominsko proslavo za jezikoslovca patra Škrabca na Kostanjevici in za vikarja Andreja Znidarčiča, ljudskega organizatorja in ustanovitelja »Slovenskega jezika« v Brdih.

Beneška Slovenija

Dreka:

ZUPANSKI SEDEŽ

Stara hiša, kjer je bil sedež dreške občine, je pred dobrim mesecem pogorela. Zdaj se pa mnenja občinarjev dele na vse strani, kje naj bi stalo novo občinsko poslopje. Nekaterim se zdi dosedanji kraj v Krasu preveč oddaljen za druge vasi. Zato predlagajo nekateri kot novi občinski sedež Štoblanek, drugi vas Trinki, tretji Kras.

Ker pa takšni razgovori ne privedejo do konca, so nekateri občani dali predlog za ljudsko glasovanje. Občinarji naj tajno glasujejo, kje hočejo imeti županski sedež. Tu pa tiči nevarnost, da bi po ljudeh najštevilnejši zaselek odločil, čeprav leži na robu občine.

Načrti za novo zgradbo so že pripravljeni in tudi dežela je že potrdila poseben prispevek za stroške zgradbe.

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

Nova slovenska revija „Prostor in čas“

Lahko se reče, da je slovenska kulturna javnost na tej in na oni strani meje z velikim zanimanjem čakala na prvo številko nove slovenske revije »Prostor in čas«, ki je bila napovedana že proti koncu lanskega leta. Zdaj je končno izšla, kot dvojna, prva in druga številka, v nekoliko manjšem formatu kot večina osrednjih slovenskih revij in na 96 straneh. Izhajala bo vsak drugi mesec.

Kar zadeva vsebino, lahko recemo, da nas prva številka revije »Prostor in čas« ni razočarala. Prijetno in sveže učinkuje predvsem zaradi svojega realizma v obravnavanju vseh problemov, ki jih načinja, zlasti slovenskih, in zaradi svoje uravnovešenosti, ali bolje rečeno, mere, ki jo kaže v vsem. S tem hočemo zlasti reci, da v njej ni tistega po sili avantgardizma in hlastanja za literarnimi modami in najnovejšimi izumi, ki so veljavna v nekaterih drugih slovenskih revijah provincionalno in odbijajoče.

V precej obširni »Uvodni besedi« uredništva je rečeno med drugim: »Ker so torej Perspektive prenehale izhajati, v sodobnost pa marsikdo ni hotel pisati, so si nekateri ustvarjalci poiskali prostor drugje — v Dialogin, v Problemih in drugod — marsikdo pa takega prostora ni našel in je ostal ob strani, obmolnil. V dolgih letih spopadov med kulturo in politiko se je takih uzaljenih, zagrenjenih, ali pa vsaj razočaranih, molčecih kulturnih delavcev nabralo kar precej. Toliko bolj zaradi čudne poteze, ki se zdi lastna vsemu našemu javnemu življenju: da se ljudem dogajajo krivice ni da družba, skupnost (ali kdor že) pozneje javno ali tiho prizna, da je bila storjena krivica, vendar se žrtvi ne opraviči in krivice javno ne popravi. Ta nadvse neprijetna lastnost naše družbe je povzročila, da se je že toliko dragocenih ljudi umaknilo iz javnega življenja in stojijo nedejavno ob strani, ko bi bilo njihovo sodelovanje nadvse potrebno... Nastal je položaj, v katerem se je prej ali slej nujno moral oglašiti klic po novi reviji. Časi, ki jih preživljamo, so takšni, da zaveden razumnik ali ustvarjavec ne more stati nedejavno ob strani, ne da bi se mu prej ali slej zbudil občutek krivde... V zavesti, da stojimo pred tako težavnimi nalogami, se želimo ustanovitelji revije

Prostor in čas pridružiti skupnemu naporu, ki je potreben, in si ustvariti torišče, na katerem bomo mogli prispevati svoj delež... Slabe izkušnje v slovenskem povojnem revialnem življenju... so nam narekovalе ustanovitev revije, ki ne bo imela nobenih varuhov nad seboj, temveč ji bodo izdajatelji kulturni delavci sami... Prepričani smo, da je široki krog ustvarjalcev in drugih kulturnih delavcev, ki misli nositi revijo, zmožen sam presojati, o čem in kako je treba pisati. Zavedamo se nalog, ki jih slovenskemu izobražencu zadaja pripadnost naši narodni skupnosti, in se jih želimo lotevati z vso odgovornostjo... To je seveda le nekaj izmed najznačilnejših odlomkov obsirnega uvoda, ki dobro označuje prostor in vzdušje, v katerem je revija nastala.

Edvard Kocbek je prispeval za Prostor in čas Odlomke iz svojega Nemškega dnevnika, pod naslovom »Tujstvo«. Niti ni potrebno omenjati, da so sijajno napisani, vendar se kritični bravec le ne more strinjati z vsem, kar je na

pisal, kajti Kocbek vse preveč ugiba, kako bi bilo če bi bilo, namreč s slovenskim narodom v zgodovini, in to ga zavaja v nekatere čudne zaključke, ki so tuji slovenski resničnosti.

Dejstvo je, da bi Slovenci, kot naj bi jih lila izoblikovala zgodovina po Kocbekovih željah, sploh ne bili več Slovenci, kakršni smo. Tu pa se seveda najdemo že onstran meje, ki loči realno od nerealnega.

Mnogo realnejši in konkretnjeji je esej Borisa Pahorja »Odisej ob jamboru«, ki tudi obravnava usodo slovenstva, ki pa ga pojmuje kot nekaj polnokrvnega, resničnega in neodtujenega svojem bistvu. Alojz Rebula je napisal nekaj aktualnih in globokih misli o kulturi; o njih bi bilo treba spregovoriti posebej. Božidar Debenjak opozarja, da nacionalno vprašanje ni le manever birokratov, kot bi radi nekateri pričrli slovensko in jugoslovansko javnost, ampak resničen in velik problem.

Pripovedništvo je bolj šibko zastopano z odlomkom iz nekega romana Draga Graha, v reportažni tehniki in z močno socialno-kritično noto. Boljši so pesniški prispevki, med katerimi je treba posebej omeniti štiri pesmi Jožeta Udoviča.

S tem pa bogata vsebina prve dvojne številke revije »Prostor in čas« seveda še nikakor ni izčrpana.

O moderni cerkveni glasbi

V skladu s svojim zdaj že ustaljenim konceptom, da je vsaka številka revije »Cerkev v sedanjem svetu« posvečena v glavnem kakemu posebnemu vprašanju, je tudi ta najnovejša, 5-6. letošnja številka urejena v znamenju določenega cerkvenega vprašanja, ki ga čim bolj vsestransko osvetli. Tokrat gre za vprašanje cerkvene glasbe. To vprašanje se morda komu ne bo zdelo bogve kako važno za versko oziroma cerkveno življenje, toda to je zmotno mišljenje. S cerkveno glasbo se je ukvarjal tudi drugi vatikanski cerkveni zbor, kot tudi z drugimi umetnostmi, ki prihajajo v postev v cerkvi — to pa so skoro vse. V koncilski poslanici umetnikom je bilo utdi zapisano — in ta citat omenja ta številka revije: »Svetu, v katerem živimo, je lepota potrebna, da ga ne prekrije somrak obupa.«

V nem smislu je napisal uvodnik Stefan Kovač iz kopra. V njegovem članku tudi beremo med drugim: »Lepota se dobremu človeku razkrije šele takrat, ko ponižno išče, razglablja

večne zakone največjega Mojstra, Stvarnika, in odkrije Resnico. Resnica je poniznost, dobrotu, ljubezen, je čudovita simfonija združitve naše duše s Stvarnikom. Morda bo kdo rekel, da so te misli namenjene samo onim, ki se razumejo na umetnost, da so preveč vzvišene za preproste ljudi. Ne! Mi vsi, ki s pesmijo na usnu spremljamo božjo daritev, moramo iskati najvišje cilje, moramo zreti v največje vzore... Za to obliko višje molitve pa ni treba ne vem kako umetniško izdelanih skladov. Sezimo po bogati zakladnici drobnih, navidežno nepomembnih pesmic znanih ali nezanih ustvarjalcev. Pogledimo se vanje, zapojmo jih z veliko ljubeznijo in spoznali bomo, da smo se srečali z lepoto...«.

Te besede so nedvomno namenjene tudi tistim organistom in duhovnikom, ki menijo, da mora biti nedeljsko petje na cerkvenem koru pravi koncert vedno novih pesmi, medtem ko si ljudje, to je verniki v cerkvi, v resnici želijo, da bi mogli tudi sami peti in zapeti stare, a vedno lepe ljudske pobožne pesmi, ki jih vsi znajo in ki jim povedo veliko več kakor marsikatera nova pesem, katere besedilo komaj razumejo ali sploh ne in kateri se ne morejo pridružiti, ker ne znajo ne besed ne melodije. Tako morajo samo poslušati. Pri tem pa stare ljudske pobožne pesmi pocasi odmirajo.

V tej številki najdemo seveda še več drugih tehtnih prispevkov o cerkveni glasbi in petju. Rafko Valenčič je napisal članek »Vloga pevskega zbora v obnovljenem bogoslužju«, v katerem opozarja na njegovo liturgično vlogo. Marijan Smolik je avtor članka »Različni načini petja mašnih spevov«. Tudi on se ukvarja z vprašanjem ljudskih cerkvenih pesmi ter piše: »Upajmo, da slovenski liturgični in glasbeni sveti ne bodo predolgo pripravljali predloga za škofovsko liturgično komisijo. Glasno recitiranje mašnih spevov bo po tej poti mogoče vsaj omejiti zlasti o velikih praznikih, za katere imamo dovolj primernih pesmi, ljudskih in zborovskih. S tem bi odpadla tudi dva izmed pogostih ugovorov zoper novo liturgijo, češ da ni dovolj časa za petje in da je nevarno, da se naše lepe slovenske »maše« ter mašne in prazniške pesmi popolnoma pozabijo.«

Jože Krošl piše o mednarodnih organizacijah za cerkveno glasbo, J. C. o slovenski cerkveni glasbi, Gregor Zafošnik o elektronskih orglah, Stanko Trobina je prispeval »Misli k problemu cerkvene glasbe«, Marijan Smolik pa je tudi naslovil odprto pismo na slovenske cerkvene skladatelje.

To pa še niso vsi sestavki o cerkveni glasbi, ki jih najdemo v tej številki. Med ostalo vsebino je omeniti članek Valterja Dermote »Smoletov Krst pri Savici in problem Boga pri modernem človeku«, ki je izredno aktualen in opozarja, kako postaja problem Boga važen tudi za modernega človeka.

»Mednarodno kulturno poslanstvo Trsta«

Nova, 86. številka revije Trieste prinaša na uvodnem mestu dolg esej Guida Botterija pod naslovom »Mednarodno kulturno poslanstvo Trsta«. V članku citira izjave starejših avtorjev Tržačanov iz prejšnjega stoletja, ki so spoznali, kakšno mednarodno poslanstvo v gospodarskem, pa tudi kulturnem pogledu bi lahko igral Trst, kot na primer zgodovinarja Pietra Kandierja in literata Nicolòja Tommasea. »Trst ima posebno možnost — piše Botteri — da opravlja to poslanstvo avtonomno in izvorno. Gotovo jo je imel v preteklosti in jo je kljub vsemu izvajal. Lahko jo ima tudi danes in še bolj bi jo lahko razvijal v bodočnosti. Odvisno je od Tržačanov, da to možnost razumejo in pospešujejo«. V nadaljevanju prikazuje, kako je Trst opravljal to svojo mednarodno nalogo v preteklosti, in njegovo kozmopolitsko kulturno podobo; kar pa zadeva današnji čas, ugotavlja med drugim: »Pomanjkljivost današnjega Trsta je v tem, da nima take vodilne plasti, ki bi čutila to njegovo »poslanstvo« in ki bi bila tudi sposobna, da ga uresniči s konkretnimi dejanji«. Ta izredno aktualni članek, ki skuša prodreti v globino resnične tržaške problematike, ilustrira nekaj značilnih fotografij, ki izžarevajo mednarodno vzdušje Trsta.

Ta članek dopolnjuje Antonio Marussi s člankom »Mednarodno znanstveno poslanstvo Trsta«. V njem zlasti poudarja važnost znanstvenega raziskavanja in investicij v ta namen. V njem govori tudi o atomskem pospeševalniku, ki naj bi bil zgrajen na Doberdobski planoti, in o raznih drugih načrtih, oziroma o novih znanstvenih ustanovah, ki naj bi jih zgradili na kraškem

področju v bližini Trsta, kot na primer na južnem pobočju Grmade.

Angelo Ara sodeluje v tej številki s člankom zgodovinskega značaja »Eksplozija nacionalizmov po zlomu Avstrije«. Če izvzamemo razne netočnosti — na primer tisto, kar piše Ara o dobrem ravnanju s slovensko manjšino v novi Avstriji, ki je izšla iz stare avstro-ogrške monarhije — se mora reči, da je ta razprava zelo dobro in objektivno napisana. Iz nje je razvidna naravnost strahotna slika nacionalističnega egoizma, zaslepljenosti in nesposobnosti vodilnih plasti v državah naslednicah stare Avstrije, kot na primer na Češkoslovaškem, v prejšnji Jugoslaviji, na Poljskem in v Romuniji. Narodi, ki so se komaj sami rešili stoletnega tujega gospostva — oziroma jih je rešila delno prva svetovna vojna, v kateri so druge sile premagale in razbile avstro-ogrsko monarhijo — so se kot besni spravili na druge, manjše narode, katere so vključili v svoje države in jim odrekli ne le priznanje vsaj kulturne avtonomije, ampak celo priznanje narodne individualnosti. Izgradili so tipično in zagrizeno centralistične države.

Giorgio Cesare piše o vzhodnonemškem karsarniškem komunizmu, Aulo Rubino o odnosu med bogatimi in revnimi v Peruju, kjer seveda vlada malo število bogatih, Romano Boico pa prikazuje svojo zamisel o ureditvi Rižarne v spomenik odporništvu. Dino Dardi kritično poroča o knjigi Anite Pittoni »Duša Trsta, pisma profesorju«, Fulvio Tomizza pa piše o tem, kako je postal pisatelj, zlasti pa o svoji novi knjigi »Drevo sanj«.

Sodobno kmetijstvo

Vinogradništvo kot donosna postranska dejavnost

Izkušnje kažejo, da je vinogradništvo ena najbolj primernih in donosnih dejavnosti za ve tiste, ki se s kmetijstvom ukvarjajo postransko. In ravno polkmetov je posebno na Tržaškem največ. Vinogradništvo je namreč zelo pomembna kmetijska dejavnost, ki ne pozna težav glede prodaje (nekateri prodajo svojo vino gostilnam v mesto, drugi pa ga točijo neposredno v osmicah). Če je vino dobro, je moč doseči pri belem vinu približno 360 lir za liter, pri črnem pa več, tudi po 480 lir. Glede na to, da je delo v vinogradu časovno dobro razporejeno, lahko računamo, da tisti, ki se ukvarja z vinogradništvom postransko, doseže brez prevelike obremenitve srednji pridelek okoli 10 do 15 hl vina. Izkupiček iz take postranske dejavnosti je torej razmeroma zelo visok. Uvedba stalnih vinskih razstav je še bolj ovrednotila domače vino. Vinogradniki imajo tako še dodatno možnost, da pridejo v stik z odjemalci.

SEZNAM OSMIC

Kar se tiče osmic, bi bilo verjetno pametno postaviti po posameznih vaseh seznam odprtih osmic. Časopisje pa bi moralo uvesti stalne rubrike o odprtih osmicah. Reklame ni nikoli dovolj. Povrh pa vinogradništvo ne pozna tistih težav na tržišču, ki jih ima cvetličarstvo, kjer improvizirani cvetličarji kvarno vplivajo na odkupne cene, ker se hočejo čimprej in za vsako ceno znebiti svojega pridelka. Razvoj vinogradništva je tesno odvisen od stanja poljskih poti oziroma dobave vode področjem, kjer je primanjkuje. Glede ureditve poljskih poti je slišati zadnje čase precej razveseljive novice. Nekateri občinske uprave hitijo z ustanavljanjem konzorcijev za ureditev poljskih poti in pripravljajo načrte, tako, da bo s pomočjo prispevkov, ki jih predvidevajo zadevni deželni kmetijski zakoni, končno zginilo z dnevnega dela tudi to vprašanje. Okrepitev vinogradniške dejavnosti bi spet vrnila pomen ohranitvi in obdelovanju zemlje, hkrati bi to pomenilo tudi okrepitev socialne stabilnosti. V prihodnosti, ko bodo ljudje imeli čedalje več prostega časa, bo vinogradništvo mimo dobrega postranskega zaslužka nudilo tudi prijetno telesno in duhovno razvedrilo, hkrati bo zemljiška po-

sest pomagala prebroditi težave, ki bodo nastopile z morebitnimi gospodarskimi krizami.

PRISPEVKI ZA NOVE NASADE

Vinogradništvo ima torej še veliko možnosti za razvoj in želeti je, da bi se še mnogo ljudi poslužilo ugodnosti, ki jih nudi deželni zakon za razvoj žlahtnih kultur. Gre za denarne prispevke do 50 odstotkov dopustnih izdatkov. Prispevki se nanašajo na ureditev zemljišč, na nakup potrebnih gonilnih in obdelovalnih strojev, na zidanje podpornih zidov, na napeljavo vode itd. Vinograd mora sicer ustrezati strokovnim določilom, ki jih daje področno kmetijsko nadzorništvo. Izbrati je treba torej le sorte, ki so za določeno področje najbolj primerne. Z zmanjšanjem števila sort bo moč na drugi strani doseči tisto poenotenje in tipičnost pridelka, ki edino omogoča, da se vino nekega področja uveljavi v polni meri. S pravihim nasadom pa si zagotovimo optimalno donosnost in smotrnost pri obdelovanju.

Prispevek dobijo tisti, ki vložijo prošnjo na področnem kmetijskem nadzorništvu. Treba se je torej najprej zglasiti na kmetijskem nadzorništvu, ki daje vse potrebne informacije in navodila.

Betonške zgradbe so škodljive za zdravje?

V Zahodni Nemčiji se je razvnela debata med nekaterimi zdravniki in industrijo cementa, ker so tisti zdravniki mnenja - in o tem so tudi pisali v časnikih in revijah - da so železobetonske zgradbe (zgradbe, ki imajo stene iz cementa) škodljive za zdravje. Do tega rezultata je prišel zlasti dr. Hubert Palm iz Kostanze in razni drugi zdravniki in strokovnjaki za bioklimatologijo so mu pritrdili, ker so sami opazili ta pojav. Preizkusi so trajali več let in so pokazali, da so mnogi ljudje, ki stanujejo ali delajo v betonskih zgradbah, pogosto utrujeni in zbiti, kot da bi imeli vse kosti polomljene. Večkrat tudi resno obolijo, trpijo od nespečnosti in se pri delu ali v šoli ne morejo koncentrirati. Pogosto so tudi razdraženi in razburjavivi. Vse to pa so učinki betonskih zgradb, trdijo bioklimatologi.

Dr. Palm, ki se ga je prijelo ime »oče biološke arhitekture«, je odkril, da železobetonske stene normalno nevtralizirajo šibke električne napetosti v ozračju, človeški organizem pa potrebuje polje elektrostatične napetosti, ki ga obdaja. Če te električne napetosti za dalje časa zmanjka, to negativno vpliva na vse telesne funkcije. Človek se prehitro stara, podvržen je kroničnim boleznim in tudi pri delu je manj učinkovit. Do istih rezultatov sta prišla neodvisno od Palma prof. Hans Kritzing in Karlsruhe in francoski znanstvenik J. L. Pech. Dr. Palm je delal poskuse z napravami za umetno električno napetost v ozračju v železobetonskih hišah in dokazal, da je to ugodno vplivalo na ljudi v njih. Tako je med drugim dosegel s svojimi napravami, da so se za 50 odst. zboljšali učni rezultati v neki dekliški šoli v Karlsruhe, v pravi železobetonski palači. Povsod, kjer so uvedli naprave, kot

Iz Gorice

RAZSTAVNA PALAČA

Kaže, da bomo tudi v Gorici kmalu imeli veliko občinsko razstavno palačo. Goriška občinska uprava je že lani, ob petdesetletnici zmage dala tristo milijonov na razpolago v ta namen. Palača naj bi imela tudi ustrezne prostore za zborovanja, shode, razstave, mednarodne kulturne tekme in podobno.

Najprej so mislili postaviti zgradbo v ulici svete Klare, kjer je bil nekdanji nunski samostan, sedaj vojašnica policijskih uslužbencev. Ta načrt pa je propadel zaradi tesnega zunanega prostora med trgov in pošto. Parkiranje avtov bi bilo nemogoče v bližini palače ob kakih prireditvah ali razstavah v njej.

GLADOVNA STAVKA V RUSKEM KONCENTRACIJSKEM TABORIŠČU

V ruskem koncentracijskem taborišču v Potmi so začeli zaradi nečloveškega ravnanja gladovno stavko zaprti izobraženci in pisatelji Aleksandr Ginsburg, Jurij Galanskov, Valerij Ronkin, Julij Daniel in še nekateri drugi.

Ginsburg izvaja gladovno stavko že nad tri tedne in ga hranijo s silo z injekcijami. Ker je šibkega zdravja, se prijatelji boje, da bo podlegel. Njegova mati je poslala centralnemu komiteju sov. partije protestno pismo.

jih je svetoval, se je zdravje ljudi v železobetonskih hišah zboljšalo. Naprave so vgrajene v strop ali v pod. Zanimivo je, da so enake pojave opazili in dosegli z novimi napravami enako ugodne rezultate tudi pri rejih govedi in drugih živali v železobetonskih hlevih in celo pri rastlinah.

Toda industrija cementa seveda zanika te ugotovitve in pri tem jo podpirajo tudi razni univerzitetni in tehnični inštituti. Vendar bioklimatologi upajo, da ni več daleč čas, ko bodo zmagala njihova spoznanja.

ČUTIL JE BOGA V VESOLJU

Ameriški astronaut polk. James McDivitt je prispel te dni na obisk v Rim in je ob tej priložnosti odgovoril na nekaj vprašanih časnikarjev. Ti so ga med drugim vprašali: »Vam vzbujata tam gori vesoljska praznina občutek sstrahu in tesnobe?«

McDivitt, ki je poveljeval vesoljsko kabino »Apollo 9« (poskusi za pristanek na Luni), je izjavil: »Ne, človek ima tam občutek velike sreče. Nisem se bal praznin in tudi ne stroja, ki nas je nosil. Bolj se bojim voziti z avtomobilom po Parizu ali Rimu kot letenja z vesoljsko kabino okrog Zemlje.«

Na vprašanje: »Ko se je Gagarin vrnil od tam, je rekel, da v vesolju ni videl Boga. Ste ga vi videli?«, je McDivitt odvrnil: »Nisem ga videl in tudi nisem pričakoval, da ga bom videl. A sem ga čutil. Ko se gleda skozi lino, se vidi našo Zemljo in čudovito nebo: v tej neskončnosti se čutimo majhni in hvaležni Bogu, ki ju je ustvaril in nam dal vse to. Vsaj zame je bilo tako.«

Iz Trsta

GOSTOVANJE SG V SRBIJI

Slovensko gledališče v Trstu je šlo ponovno na pot, tokrat v Novi Sad, Beograd in Sarajevo, kjer se je predstavilo s tremi deli iz letošnjega repertoarja: »Red mora biti« Josipa Tavčarja, »Amfitruo« T. M. Plautusa ter »Tri sestre« A. P. Čehova.

Ansambel je odpotoval v petek, 30. maja in se bo vrnil 6. junija. Poleg izrednega uspeha, ki ga je Slovensko gledališče v Trstu zabeležilo že s tem, da je bilo izbrano za »Sterijavo pozornost« (Sterijev oder — jugoslovanski dramski festival) s Tavčarjevo predstavo »Red mora biti«, pomeni gostovanje v Jugoslovanskem dramskem pozorišču v Beogradu in v Sarajevu še posebno priznanje. Slovensko gledališče v Trstu kot ena izmed vodilnih kulturnih ustanov slovenske nacionalne skupnosti v Italiji s to svojo turnejo uveljavlja tudi visoke nivoje naše kulturne narodne biti.

RADIO TRST A

♦ NEDELJA, 8. junija, ob: 8.00 Koledar; 8.30 Kmetijska oddaja; 9.00 Sv. maša; 9.50 Franck: Piece heroique za orgle. Igra Devetak; 10. Zachariasov orkester; 10.15 Poslušali boste; 10.45 V prazničnem tonu. 11.15 Oddaja za najmlajše; Capuana: »Scarpiddu«. Druga oddaja; 12.00 Nabožna glasba; 12.15 Vera in naš čas; 12.30 Za vsakogar nekaj; 13.00 Kdo, kdaj, zakaj...; 13.30 Glasba po željah; 14.45 Glasba iz vsega sveta; 15.30 J. Cuk in J. Kavčič: »Prijatelj«. Radijska drama; 16.20 Koncert Tria Jevdijeničević-Brandl; 16.55 Revija orkestro; 17.30 Beseda in glasba; 18.00 Miniaturni koncert; 18.30 Obletnica meseca: »Jacques Offenbach, ob 50. obletnici rojstva«, pripr. D. Nedoh; 18.45 Operetne melodije; 19.15 Sedem dni v svetu; 19.30 Klasiki lahke glasbe; 20.00 Sport; 20.30 Iz slovenske folklorne; 21.00 Semenj plošč; 22.00 Nedelja v športu; 22.10 Sodobna glasba; Izvajajo: fl. Dapretto, pf. Došek, tolk. Zanettovich, klavijatura Prešeren; 22.40 Zabavna glasba.

♦ PONEDELJEK, 9. junija, ob: 7.00 Koledar; 7.30 Jutranja glasba; 11.35 Šopek slovenskih pesmi; 11.50 Duo Santo in Johnny; 12.10 Pomenek s poslušavkami; 12.20 Za vsakogar nekaj; 13.30 Glasba po željah; 17.00 Casamassimov orkester; 17.20 Za mlade poslušavce: Car glasbenih umetnikov. 17.35 Vaše čtivo; 17.55 Kako in zakaj; 18.15 Umetnost; 18.30 Novi zbor »Montasio«; 18.45 Roseov orkester; 19.10 Odvetnik za vsakogar; 19.20 Znanje melodije; 20.00 Sportna tribuna; 20.35 Sestanek s Fansi; 21.05 Maria Forte: »Muratova hiša«; 21.25 Romantične melodije; 22.00 Slovenski solisti. Pianist Marijan Fajdiga; 6 skladb za mladino; Miniature; 22.25 Zabavna glasba.

♦ TOREK, 10. junija: 7.30 Junija glasba; 11.35 Šopek slovenskih pesmi; 11.50 Na elektronske orgle igra Cristiano; 12.00 Iz slovenske folklorne; 12.30 Za vsakogar nekaj; 13.30 Glasba po željah; 17.00 Pacchiorijev ansambel; 17.20 Za mlade poslušavce: Plošče za vas, pripravlja Lovrečić — Novice iz sveta lahke glasbe; 18.15 Umetnost; 18.30 Sopranistka Ljuba Berce Košuta, pri klavirju Gabrijel Pisani. Samospevi Ivana Grbca; 18.50 Basijski orkester; 19.10 Trst v delih Iva Andriča; 19.30 »The Finnjenkas«; 19.45 Zbor »Slovenskih Madrigalistov«; 20.00 Šport; 20.35 Verdi: »La traviata«; 22.50 Zabavna glasba.

♦ SREDA, 11. junija, ob: 7.00 Koledar; 7.30 Jutranja glasba; 11.35 Šopek slovenskih pesmi; 11.50 Trobentač Jones; 12.10 »Stanko Premrl«, pripr. A. Bratuž; 12.20 Za vsakogar nekaj; 13.30 Glasba po željah; 17.00 Bevilacquaov orkester; 17.20 Za mlade poslušavce: Ansambli na Radiu Trst; 17.35 Rinaldo De Benedetti: Pionirji elektrike; 17.55 Ne vse, o vsem - rad. poljudna enciklopedija; 18.15 Umetnost; 18.30 Iz potne torbe Milka Matičetovega; 18.50 Italian Jazz Quartet; 19.10 Hilgena in zdravje; 19.15 Romantične melodije; 20.00 Sport; 20.35 Simf. koncert; V odmoru (21.30) Za vašo knjižno polico; 22.20 Zabavna glasba.

♦ ČETRTEK, 12. junija, ob: 7.00 Koledar; 7.30 Jutranja glasba; 11.35 Šopek slovenskih pesmi; 11.50 Harmonikar Frontiere; 12.00 Beseda in glasba; 12.25 Za vsakogar nekaj; 13.30 Glasba po željah; 17.00 Boschettijev trio; 17.20 Za mlade poslušavce: Razkuštrane pesmi; 17.55 Kako in zakaj; 18.15 Umetnost; 18.30 Sodobni ital. skladatelj; 18.55 Duo Morghen-Mellier; 19.10 Pisani balončki; 19.40 Motivi, ki vam ugajajo; 20.00 Sport; 20.35 Mario Soldati: »Resnica o zadevi Motta«. Dram. A. Moriconi, prev. Jeza; 21.00 Osterwaldov sekstet; 22.00 Komorne skladbe; 22.20 Zabavna glasba.

♦ PETEK, 13. junija, ob: 7.00 Koledar; 7.30 Jutranja glasba; 11.35 Šopek slovenskih pesmi; 11.50 Saksofonist Rollins; 12.10 Blagoznanstvo za domačo rabo; 12.20 Za vsakogar nekaj; 13.30 Glasba po željah; 17.00 Tržaški mandolinški ansambel; 17.20 Za mlade poslušavce: Glasbeni mojstri; 17.50 Slovenščina za Slovence; 18.15 Umetnost; 18.30 Komorni koncert; 18.50 Tommasijev Trio jazz; 19.10 G. Budal: »Naš Kras«; 19.25 Koste lanetov orkester; 19.45 »Beri, beri rožmarin zeleni«; 20.00 Sport; 20.35 Gospodarstvo in delo; 20.50 Koncert operne glasbe; 21.50 Veseli utrinki; 22.00 Skladbe davnih dob; 22.10 Zabavna glasba.

♦ SOBOTA, 14. junija, ob: 7.30 Jutranja glasba; 11.35 Šopek slovenskih pesmi; 11.50 Karakteristični ansambli; 12.10 Iz starih časov; 12.20 Za vsakogar nekaj; 13.30 Glasba po željah; 14.45 Glasba iz vsega sveta; 15.55 Avtoradio; 16.10 V tričetrtinskem taktu; 16.30 Bevk: »Kresna noč«. Dramatizacija Jevnikar. Tretja oddaja. Izvajajo

SLOVENSKI PRIMORSKI KOLEDARJI

Bibliografijo sestavil in uvodno študijo napisal **MARIJAN BRECELJ** ■ 19 ■

1934

KOLENDAR Goriške Matice za leto 1934. [Uredil Damir Feigel. Ovitek in zaglavja za mesece Julče Božič.] Gorizia. Izd. in zal. »Goriška Matica«. Unione Editoriale Goriziana. (Tipografia Consorziale - Trieste) 1933. 120 str. + (VIII) str. oglasov + ovoj 28,3 x 20,5. Ilustr. 146

PRATIKA za navadno leto 1934. [Uredil Rado Bednarik.] Gorizia. Editr. »Sigma«. Tip. Consorziale - Trieste 1933. 127 + (I) str. + ovoj. 13,5 x 9. Ilustr. 147

SOČA. Kalendar izbjeglica iz Istre, Trsta i Goričke za godinu 1934. Zagreb. Nakladom konzorcija lista »Istra«. [Jugoslovenska štampa d. d., Zagreb.] 118 str. + (XXVI) strani praznih. + ovoj. 10,2 x 6,5. Ilustr. 148

SVETOLETNI koledar 1934. [Uredil Anton Kacin.] (Gorizia.) Gor. Mohorjeva družba. (Katoliška Tiskarna 1933.) 70 str. + (X) str. oglasov. + ovoj 20,7 x 15. Ilustr. 149

SVETOVAVEC za navadno leto 1934. III [prav: XII]. (Uredil inž. Franc Pegan.) Gorizia. Katoliška knjigarna. Katoliška tiskarna 1933. (148) str. 13,5 x 9. 150

VEDEŽ. Splošni žepni koledar za leto 1934. [Uredil Ferdo Kleinmayr.] Letnik XVIII. (Trieste. Izd. in zal. knjigarna in papirnica J. Štoka. Tipografia Consorziale.) 110 str. 13 x 9. 151

1935

JADRANSKI kalendar 1935. (Kalendar jugoslovenskih emigranata iz Julijske Krajine. Uredio Tone Peruško. Naslovnu stranu i ilustracije izradio I. Rezek.) U Zagrebu. Konzorcij lista »Istra«. Jugoslovenska štampa d. d. 212 str. + (XII) str. oglasov. 23 x 15,3. Ilustr. 152

KOLENDAR Goriške Matice za leto 1935. [Uredil Damir Feigel. Ovitek in zaglavja za mesece] Julče Božič. Gorizia.) Izd. in zal. »Goriška Matica«. Unione Editoriale Goriziana 1934. [Tipografia Consorziale - Trieste.] 124 str. + ovoj 28,2 x 20,5. Ilustr. 153

dijaki slovenskih višjih srednjih šol v Trstu: 17.20 Dialog - Cerkev v sodobnem svetu; 17.30 Za mlade poslušavce: Od šolskega nastopa do koncerta; 17.45 Lepo pisanje, vzori in zgledi mladega rodu; 18.00 Moj prosti čas; 18.15 Umetnost; 18.30 Müllerjev orkester; 19.10 Družinski obzorik; 19.25 Zabavali vas bodo; 20.00 Sport; 20.50 Cortese: Resničnost domišljije: »D'Artagnan«; 21.30 Vabilo na ples.

TEDENSKI KOLEDARČEK

8. junija, nedelja: Medard, Vila
9. junija, ponedeljek: Primož in Felicijan
10. junija, torek: Marjeta, Bogomil
11. junija, sreda: Barnaba, Darinka
12. junija, četrtek: Janez Fak., Adolf
13. petek: Silverij, Nenad
14. sobota: Vazilij, Vasja

Izdajatelj: Engelbert Besednjak nasl. • Odgovorni urednik: Drago Legiša • Tiska tiskarna »Graphis« Trst

KOLENDAR 1935. [Uredil Anton Kacin. Oprema platnic] R. Merkuža) Gorizia. Goriška Mohorjeva družba. (Tipografia Consorziale - Trieste) 1934. 39 str. + (IV) str. oglasov. 20,5 x 14. Ilustr. 154

Izšlo namesto Koledarja Goriške Mohorjeve družbe za leto 1935.

PRATIKA za navadno leto 1935. (Uredil R. Bednarik. [Ovitek risal] Domen [=Peter Butkovič].) Editr. »Sigma«. Tip. Consorziale - Trieste. 134. 127 + (III) str. oglasov. 13,4 x 9,7. 155

SOČA. Kalendar izbjeglica iz Istre, Trsta i Goričke za godinu 1935. Zagreb. Nakladom konzorcija lista »Istra«. (Jugoslovenska štampa d. d., Zagreb). 112 str. + (XLVIII) strani praznih. 10,2 x 6,5. Ilustr. 156

(Dalje)

Z Goriškega

Standrež: ZAKLJUČEK STOLETNIČE

V soboto, nedeljo in ponedeljek so bile v Standrežu zaključne prireditve ob stoletnici domače čitalnice. Osrednji nastop je bil koncert ljubljanskih opernih solistov na odru športnega prostora pri župnijskem kulturnem domu. Pel je tudi domačin, operni pevec Miro Brajnik, poleg Vilme Bukovčeve, Lada Korošca, Božene Glavačeve in Marcela Ostaševskega. Posebne točke sta predvajala baletna solista Remškarjeva in Udovič.

V nedeljo dopoldne so slovenski srednješolci teknovali v risanju ex tempore. Za domačine je bilo to nekaj novega. Prvo nagrado je prejel dijak Igor Zavadlav iz Standreža za risbo župne cerkve. Tudi ostalih devet tekmovalcev je ocenjevalni zbor pohvalil.

Popoldne se je pa že začelo gnesti po ulicah in na trgu na stotine ljudi, ki so se kar trli ob stojnicah z okusnimi šparglji, katerim sta bila posvečena zadnja dva dneva; tudi druge prigrizke in izborna kapljico so gostje zelo pohvalili. Zvečer so jih pa razveseljevali »Veseli planšarji« s popevkami in poskočno glasbo, da je prišla tudi mladina do svojega.

V ponedeljek zvečer se je kljub grozčim oblakom zopet zbrala velikanska množica k tridejanki »Naši trije angeli«. Komedijo Sama in Belle Spewack so odigrali člani gledališča iz Nove Gorice v splošno zadovoljnost vseh navzočih. Sledilo je večerno rajanje do poznih ur.

Standrežci, posebno pa delavni odbor s predsednikom na čelu, ter vsi, ki so kakorkoli pomagali pri tej kulturni proslavi, so lahko zadovoljni s svojim uspehom. Saj so poskrbeli za kulturni višek z nastopi in dvema zelo dobro obiskanima razstavama. Kmetijstvo in pridelovalne dosežke je pokazal ogled kmetijskih strojev in nemalo tudi pokuševanje domačih špargljev. Pomerili so se tudi športniki in prepričljivo dokazali, da se znajo tudi oni vključevati v skupne kulturne, gospodarske in športne nastope, kar je razvidno tudi iz prikupne in izčrpne spominske brošure »Ob stoletnici standreške čitalnice«.